

עומקא דפרשה

- שער הציון
- גדר פרהסיא
- תגובות

פר' שלח - בענייני פרהסיא בחילול השם

בס"ד ערב ש"ק כ"ו סיון תשע"ה

- קידוש ה' בפרהסיא
- כפרה על חילול השם
- יהרג וא"י בפרהסיא

בדין קידוש וחילול השם בפרהסיא

מורנו הג"ר מאיר קסלר - מרא דאתרא

נהרג, עבר על הלאו דלא תחללו, משא"כ לגבי קיום העשה דונקדשתי בעי' שיהי' זה מעשה בפני עשרה דוקא.

ונראה לומר דהא דאמר' דלא בעי' שיעשה מעשה בפני עשרה, אלא די במה שמתפרסם הדבר אחר כך, זהו רק במה שנוגע ללאו דלא תחללו את שם קדשי, דכיון שהדבר מתפרסם לרבים הרי זה חילול השם וחייב למסור את נפשו על כך, אולם אין מקיים בזה עדיין את המצוה דונקדשתי בתוך בני', דלזה בעי' מעשה קידוש בפני עשרה, דהנה דעת המנח"ח במ' רצ"ו ובגליוני הש"ס הביא כן בשם הרוקח דקדושת השם בפרהסיא בעיא עשרה ישראלים זכרים, ונשים אינם מצטרפות וכן קטנים, ומסתברא שאם די בפרסום בעשרה, מה איכפ"ל אם מתפרסם בפני נשים ג"כ, וע"כ נראה דחלוק הלאו דחילול השם מהעשה דקדוש השם לענין זה, דלגבי הלאו די גם במה שמתפרסם אחר כך בפני עשרה ובכללם גם נשים, אבל לגבי העשה דונקדשתי בעי' שיעשה מעשה קידוש בפני עשרה מישראל, כדילפ"ל לה לשאר דברים שבקדושה דבעי' עשרה גברים דוקא, ונשים וקטנים אינם מצטרפים. [ונראה דמש"כ השל"ה דהמקדש את השם בפרהסיא חייב לברך ברוך אתה ה' מקדש את שמך ברבים, (יעו' בשער האותיות אות א' - ע"ט - פ', פ"ג), זהו דוקא כשעושה כן בפני עשרה, אבל אם אינו במעמד עשרה אלא שעתידי להתפרסם אחר כך אין לו לברך, משום דמצות קידוש השם נאמרה דוקא בפני עשרה, וכמ"ש].

והנה אי' במדרש שהש"ד שם דנסתפקו חנניה מישאל ועזריה כיצד עליהם לנהוג, ובאו לפני דניאל והוא שלחם לנביא יחזקאל, ובתחיל' אמר להם הנביא "כבר מקובל אני מישעני' רבי, חבי כמעט רגע עד יעבור זעם", והם טענו כנגדו "מה את בעי' דיהוון אמרין, הדין צלמא סגדין ליה כל אומיא, אמר לון ומה אתון אמרין, אמרו ליה בעינן ניתן ביה פגם, דניהוי תמן ולא נסגוד ליה, בגין דיהוון אמרין הדין צלמא כל אומיא סגיד ליה לבר מישראל" וממשיך המדרש שם שנמלך יחזקאל בגבורה ואמר "רבש"ע, חנניה מישאל ועזריה מבקשים ליתן נפשם על קדושת שמך, מתקיים את עליהן או לא, אמר לו איני מתקיים עליהם" וכו', וכשאמר להם יחזקאל הנביא את תשובת הקב"ה "אמרו לו בין מתקיים בין שאין מתקיים, אנו נותנין נפשותינו על קדושת שמו" יעוי"ש בארוכה, הרי שלא ה' ברור אצל חמ"ו האם יש להם חובה לקדש את השם, והטעם או מפני שהיו יכולים לברוח כמו שהציע להם בתחיל' הנביא יחזקאל, וכדעת הר"י בתוס' שה' יכולים לברוח, או מטעם אחר כמבואר בתוס' בסנהדרין שם, ונראה שבתחילה הם דנו מצד לתא דחילול השם וע"ז טען כנגדם יחזקאל הנביא שיכולים הם לברוח ולהמנע מעבירה, אולם אח"כ טענתם היתה שהגם שיכולים הם להמנע מחילול השם, אולם מ"מ יש כאן מצוה של קידוש השם וכמאמרם "דניהוי תמן ולא נסגוד ליה, בגין דיהוון אמרין, הדין צלמא כל אומיא סגיד ליה לבר מישראל", אולם עדיין יש מקום לשאול מה ראו לעשות כן, הלא מכיון שאינם מחוייבים בכך, ה' להם להמנע מלמסור נפשם שהרי הם מצווים משום וחי בהם, וגם לאחר שלא ברחו ואנסו אותם להשתחוות, לא ה' להם למסור את נפשם מכיון שלא ה' המעשה ההוא בפרהסיא, וממילא ליכא מצות דונקדשתי בתוך בני ישראל (ומה שלא היו מצווים לההרג משום איסורא דע"ז, כבר כ' המהרש"א שתודוס סבר כר"י דאין מצווים ליהרג על ע"ז), ומתרצי' בגמ' שהם "נשאו ק"ו בעצמן מהצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם, כתיב ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנוריק ובמשארותיך וכו', אנו שמצווין על קדושת השם עאכו"כ, דחנניה מישאל ועזריה למדו ממה שנהגו הצפרדעים, שרצון ה' הוא במקרה כזה שיהי' מי שימסור נפשו,

מבואר בגמ' סנהדרין דף ע"ד ע"א, דיש אופנים שאדם חייב למסור את הנפש גם על מצוה קלה, כגון בשעת השמד, או היכן שאונסין אותו לעבור עבירה בפרהסיא, ומבואר עוד בגמ' שם, "אין פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם, פשיטא ישראלים בעינן דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל", ובהמשך שם מוכיחה הגמ' דבעי' עשרה ישראלים דוקא, אבל תשעה ישראלים וגוי אחד אינם מצטרפים, דילפ"ל "תוך תוך", כתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל' וכתיב התם 'הבדלו מתוך העדה הזאת' מה להלן עשרה וכולהו ישראל אף כאן עשרה וכולהו ישראל".

והנה בגמ' פסחים דף נ"ג ע"ב איתא דרש תודוס איש רומי, מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, נשאו ק"ו בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם, כתיב בהו' ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנוריק ובמשארותיך' וכו' אנו שמצווין על קדושת השם עאכו"כ, ופרש"י "מה ראו, שלא דרשו וחי בהם ולא שימות בהם", והקשו התוס' שם ד"ה מה, וקשה דהא בפרהסיא הוה, ומסקי' בסנהדרין דלכו"ע בפרהסיא חייב למסור עצמו אפי' אמצוה קלה, ותי' התוס' בשם ר"ת דמעיקר הדין חנניה מישאל ועזריה לא היו צריכין למסור א"ע למיתה דצלם שעשה נבוכדנצר לא ע"ז הוה, אלא אינדרטא שעשה לכבוד עצמו, ור"י תירץ ששאלת הגמ' מה ראו, משום שהי' להם לברוח קודם מעשה כמו שעשה דניאל יעוי"ש, וכדי ליישב מה שהקשו התוס' על רש"י, כ' המהרש"א ז"ל, י"ל דלא קושיא היא, דלא פרהסיא הוה, דלא הוה שם עשרה מישראל בצלם שהעמיד בבקעת דורא וכו', דליכא פרהסיא אלא בעשרה מישראל כדכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל".

והנה מש"כ המהרש"א שהצלם שהעמיד נבוכדנצר הרשע לא ה' בפרהסיא מאחר ולא היו שם עשרה מישראל, דבר זה תלוי במחלוקת רבנן ורשב"י במדרש רבה שה"ש פר' ז', עה"פ 'זאת קומתיך דמתה לתמר', דלדעת רבנן היו באותו מעמד כ"ג איש מישראל ורק ג' מהם והם חמ"ו לא השתחוו, אמנם שאר העשרים השתחוו וצלם, ואילו לדעת רשב"י לא היו שם אלא אותם שלשה, חנניה מישאל ועזריה, יעוי"ש, וא"כ מש"כ המהרש"א שלא היו שם עשרה מישראל כל זה הוא לדעת רשב"י, אך לרבנן היו שם עוד עשרים מבני' [אלא שיתכן שס"ל למהרש"א שאותם העשרים מישראל שהשתחוו וצלם, אינם נחשבים "ישראל" לענין הדין דונקדשתי בתוך בני' דבעי' עשרה כשרים, ויעו' בס' חבצלת השרון פרשת שלח שדן בזה בארוכה יעוי"ש].

יש להקשות על דברי המהרש"א משיטת המאירי וכן מבואר מדברי הר"ן בחידושו (יעו' באחיעזר ח"ג סי' נ' ס"ק ז'), דענין דין פרהסיא אינו דבעי' שיעבור העבירה בפני עשרה מישראל, אלא דדי בכך שהדבר מתפרסם אח"כ, וגם זה בכלל עבירה בפרהסיא, וכך הביא הש"ך להל' בס"י קנ"ז ס"ק ד' וז"ל, "בפני י' מישראל דוקא, ואין ר"ל בפניהם ממש, אלא שיודעין מהעבירה, והכי מוכח בש"ס ופוסקים גבי והא אסתר פרהסיא הוה" ע"ש, והרי מעשה דחנניה מישאל ועזריה, ה' ידוע לכל שהי' זה במעמד כל האומות ובכללם ישראל כדאי במדרש הנ"ל, וא"כ איך כ' המהרש"א שלא ה' בפרהסיא.

והנה הלח"מ בפ"ה מהל' יסוה"ת ה"ד כתב לדקדק מדברי הרמב"ם דבפחות מעשרה ליכא אלא לאו דלא תחללו, אבל בעשרה איכא תרתי ונקדשתי, ולא תחללו, ודייק הלח"מ מדברי הגמ' בסנהדרין דאמר' בהדיא דונקדשתי בתוך בני' לא הוה אלא בעשרה דוקא, מבואר בדברי הלח"מ שחלוק הלאו דלא תחללו מהעשה דונקדשתי בתוך בני', דבכדי לעבור על הלאו דלא תחללו לא בעי' שיעשה זאת בפני עשרה דוקא, אלא דכל היכא שמחוייב ליהרג ולא

הגליון מוקדש לעילוי נשמתו הטהורה של רעיא מהימנא דקרית-ספר מהיווסדה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה מורנו הגאון הגדול רבי שמחה ב"ר יוסף קסלר זצוק"ל מרא דאתרא נלב"ע כ"ו סיון תשנ"ו

תשובה וכפרה על חילול השם

הרב אברהם לוי - ר"ב 'עוד יוסף חי'

איתא בגמ' יומא פו ע"א, עבר על עשה ושב, אינו זז עד שמוחלין לו, עבר על לא תעשה, ועשה תשובה, תשובה תולה ויוה"כ מכפר, ביאור הדבר שתשובה עם יוה"כ מגן עליו מן היסורים, עבר על עבירות שיש בהם כריתות ומתנות ב"ד, ועשה תשובה, עכ"ז תשובה ויוה"כ תולין ומעכבים את מלאו הפורגנות לבוא עליו, (ולא ימות טרם זמנו), ויסורין ממרקין שמנקים החטא לגמרי אבל מי שיש לו עוון חילול ה', אפילו על עוון קל, והיינו שגורם שאחרים יחטאו בגללו, בזה אפילו עשה תשובה וגם היה יום כיפור, דכ"ז אינו תולה, וגם יסורים אין בכוחם לנקות, אלא כולן ביחד היינו תשובה - ויוה"כ פ' ויסורין תולין, ומיתה ממרקת.

ב"ה זכה דורינו שרבים חוזרים בתשובה שלימה לשהיית מתוך שמחה, וכמעט דור שלם צמאים לדבר ה' יתברך, אולם רבים מהם מתקשים האין תקובל תשובתם לפני שוכן מרומים, ובפרט אלו שחטאו והחטיאו הרבים בחילול ה' בפרהסיא, דקשה להורות סדר תשובה השווה לכולם לכלל אחד יש לו לתקן מה שנוגע לשורש נשמתו, ולכן השתדלנו מאוד לרכו הדברים בס"ד מפי גדולי הפוסקים ובפרט מאותם הספרים שנוגעים לזמנה דור חלוש מכל הבחינות, ולא כל אחד יכול היום לצום תעניות וצומות ולסגף עצמו כפי שהורה המקובל האלוקי רבינו האר"י ז"ל בספרי עץ חיים ובס' שער הגלגולים, ולכן כיום יש לתפוס את שביל הזהב כפי שהורה הנודע ביהודה (ח"א או"ח סי' לה) וכפי שהורו חכמי דורינו וחכמי הדור הקודם, מהם רבינו יוסף חיים זיע"א בס' שו"ת רב פעלים, וכן, וכן ממנהיגי הדור האחרון זיע"א.

והנה לכאורה אין להתאבל על מומר המחלל שבת בפרהסיא, אפילו שעושה כן לתיאבון, ה"ה כעכ"ם כמש"כ השו"ע יו"ד סי' ב' ס"ה וכו"כ בס' תבואות שור סי' ב' אות כט' וראה עוד בס' החשוב זכרון בצלאל דף טו: למו"ר הגר"ש דבילצקי שליט"א, אמנם מעשים בכל יום שהאבלים אומרים עליהם קדיש, דאיכא למיחש משום איבה, וכבר סמכו הפוסקים להקל בזה ע"ד מש"כ הרמב"ם באגרת השמד, שאין ראוי להרחיק מחללי שבת ולמאוס אותם, אלא שיש לקרבם ולזרום לעשות מצוות, ואף הפושע שפסע ברצונו, אמרו חז"ל שיבא לביהכ"נ להתפלל, מקבלים אותו, ואין לנהוג בו מנהג בזיון, וכ"ה הגישה היום בדעת גדולי דורינו ובראשם מרן החזו"א ביו"ד סי' ב' אות כח' דבניהם של מחללי שבת, בזמנינו, שנמשכו אחרי הוריהם לחלל שבת בפרהסיא, נחשבים כאנוסים, כתינוק שנשבה בין העכו"ם, ואין לשנאותם אלא לאחר שמקבלים תוכחה, ואצילנו הוא קודם הוא התוכחה והיום אין מי שיועד להוכיח רכין טז; הילכך נחשבים הם לאנוסים

והנה מה שנוגע אלינו, כיצד נזכה לתשובת המשקל בכל מה שקלקלנו, אכתוב בקצרה מה שקיבלתי מרבותי מענינים גבוהים אלו העומדים ברומי של העולם, ואפי' הפושעים הגדולים ביותר בסופו של דבר יזכו לתשובה שלימה כמו ששמעתי ממור"ד הגר"י שינפלד שליט"א, דגם אלו המנויים בסוף פ' חלק שאין להם חלק לעולם הבא, יזכו בסופו של דבר גם לתשובה ולעולם שהוא אחרי העולם הבא כפי המבואר בנספחים לסוף מס' סנהדרין הוצאת שוטנשטיין, כי לא ידח ממנו נידח, וידועים דברי השל"ה הקדוש בענין התנא אלישע בן אבויה, דאע"פ שייצתה ב"ק ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר, עכ"ז אם אלישע ב"א לא היה משיגה בב"ק והיה עושה תשובה מעומקא דליבא, תשובתו היתה מתקבלת, בלא סיוע של תלמידיו ר"מ ורבי יוחנן.

כיום ישנן כמה גישות לדרכי הכפרה בזמננו האין להגיע זך ונקי לעולם הבא, ובעיקר מי שחטא בחילול ה' בנעצק וכ"ש בפרהסיא, המחיר הוא כבד מאוד, ולכן מה שממומלץ שיהיה דבוק ברבנים גדולי תורה הקדושים והטהורים אשר בארץ המה שמפיהם אנו חיים, ולא אלמן ישראל, ובדרך כלל נותנים סדר תשובה שלא יפריע לסדר יומו, כגון מספר תעניות שגופו יכול לעמוד בהם, ומלבד זה עשיית צדקה וחסד כפי כוחו וגם לימוד התורה אם הוא ת"ח וילמד בעיון ובעמקות, ואם אינו יכול ללמוד, לכל הפחות יחזיק ידם של עמלי תורה. וגם לשמור פיו מדיבורים בטלים, לשון הרע, רכילות ודברי ליצנות, וישנו סדר מיוחד לגמור התהילים ג' פעמיים שנקרא סדר תענית דיבור שגומרים התהלים ג"פ, שתיקנו הגר"י אלפיי, וזה נחשב כשישים וחמש אלף תעניות כמבואר בס' אור לציון - מוסר יעו"ש. וכמו"כ לשמור את עיניו מלהסתכל ראיות אסורות, ולשמור את המחשבה מכל מיני דברים אסורים, לקום בחצות ולהצטער ולבכות על חורבן ביהמ"ק וגלות השכינה וגלות ישראל בין האומות, ועל הכל הוא קריאת תהלים, שהוא דבר גבוה מאוד ומועיל מאוד לכפרה וכל זה מבואר באריכות בשו"ת נודע ביהודה חאו"ח סי' לה יעו"ש.

עם כל מש"כ חייב שיהיה מצב של יסורין שזה התיקון הסופי, דבלא יסורין חסר כאן בכפרה, וכמו שמוכיח הרב נוב"י שם, דתשובה וחרטה בלא עונשי מיתות ב"ד, א"כ בטלת כל מיתות ב"ד מהתורה ולכן היסורים שבאים על האדם שחוזר מיד בתשובה, זה במקום המיתות ב"ד שהיה אמור לקבל.

עכ"פ ישנה מחלוקת האחרונים אם אפשר לפדות היסורים שהם התעניות וצומות וסיגופים בממון, דעת הרב פעלים שניתן

« המשך מעמ' 1 »

שהרי בלא כן לא היו הצפרדעים עושין כן, שהרי מטבעם ה' לברוח מפני האש, וע"כ שזה ה' רצון ה', וא"כ אם רצונו ית' הוא ששמו יתקדש אפ' ע"י הצפרדעים שאינם מצווים על כך אנחנו שאנו מצווים על קדושת שמו, בודאי שיש לנו מצוה למסור את נפשנו על כך.

ב) כתב רבנו בחיי פ' אמור עה"פ ו'לא תחללו את שם קדשי וגו' ז"ל ובמדרש זה מ"ע שבתורה לקדש את השם ברבים, וכך דרשו רז"ל ונקדשתי בתוך בני"י מסור עצמך לקדש את שמי, יכול ביחיד, ת"ל ונקדשתי בתוך בני"י וכו', ועוד הוכיחו רז"ל מן הכתוב הזה, שכל דבר שבקדושה צריך עשרה, והוא שאמרו בברכות אין דבר שבקדושה בפחות מעשרה שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, וכתב התם ה'הבדלו מעשרה מה להלן עשרה אף כאן עשרה, ופירש ר' יעקב שאין נוסחה זו מדוקדקת, שאין להביא ראיה מעשרה מרגלים לדבר שבקדושה, אבל עיקר הנוסחה היא כן, אתיא תוך תוך, כתיב הכא ונקדשתי בתוך, וכתב התם לשבור בתוך הבאים, מה להלן עשרה אף כאן עשרה, ועכשיו יביא ראיה מעשרה אחי יוסף שהיו צדיקים לדבר שבקדושה, עכ"ל.

ויש ליישב הגי' המופיעה בגמ' שלנו (בברכות דף כ"א, ובמגילה דף כ"ג, ובסנהדרין דף ע"ה), דילפ' בדוקא מחטא המרגלים, דהנה בגמ' מגילה שם אי' מה"מ [דכל אותם הדברים שבקדושה המנויים במתני' דאינם נאמרים אלא בעשרה], אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן, דא"ק ונקדשתי בתוך בני"י כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה, מאי משמע דתני ר' חייא אתיא תוך תוך, כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני"י וכתב התם ה'הבדלו מתוך העדה, ואתיא עדה עדה, דכתיב התם עד מתי לעדה הרעה הזאת, מה להלן עשרה אף כאן עשרה עכ"ל הגמ', וברש"י שם ד"ה עדה, "אין פחותה מעשרה שנא' עד מתי לעדה הרעה הזאת, יצאו יהושע וכלב", ונראה דמה דילפ' לדינא דונקדשתי בתוך בני"י דדבר שבקדושה בעי עשרה, מעדת מרגלים דוקא דהנה בפרשת המרגלים ה' חלול ה' בפרהסיא, דהתיחו הם דברים כלפי מעלה כדאי' בגמ' (סוטה דף ל"ה ע"א, ומנחות דף נ"ג ע"ב, ובגמ' ערכין דף ט"ו ע"א, ובמב"ר פר' ט"ז), והי' זה במעמד כל ישראל כדכתיב (י"ג, כ"ו), ויילכו ויבואו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני"י וגו' וישיבו אותם דבר ואת כל העדה וגו', ובאותו מעמד אמרו (פסוק ל"א) "והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו" וע"ז אמרו חז"ל הובא ברש"י "חזק הוא ממנו כביכול כלפי מעלה אמרו", וי"ל דזו ה' כונת חז"ל מה שדרשו להשוות מה שנאמר בפרשת מרגלים (י"ד, כ"ז) 'עד מתי לעדה הרעה הזאת', עם מה שנאמר בפרשת קרח (ט"ז, כ') 'הבדלו מתוך העדה הזאת', דיש ללמוד מכאן דכשיש חילול השם בפרהסיא, חובה על כאו"א להבדל מהציבור, כדי שאותו חילול ש"ש לא ידבק בו ויעשה הוא חלק ממנו, כמו שמצינו בקידוש השם ש"כ הרמב"ם בסה"מ במצוה ט' במעשה דחנניה מישאל ועזריה ד"בזמן נבוכדנצר הרשע כשגזר להשתחוות לצלם והשתחוו כל העמים וישראל בכלל ולא ה' שם מקדש שם שמים והיתה בזה חרפה גדולה על ישראל שענדה המצוה הזאת מכולם ולא ה' שם מקיים אותה אבל פחדו הכל" וכו', משמע מדבריו שקידוש השם שעשו חנניה מישאל ועזריה, ה' לבטל את החילול השם שנעשה בציבור, הגם דכאו"א בפנ"ע לא ה' מחוייב למסור את נפשו, וכמש"כ ר"ת דהי' זה אנדרטא, אולם עצם זה שכולם השתחוו לצלם ה' בזה משום חילול השם וכדמבואר במדרש שהש"ר שהובא לעיל, וע"י מסירות נפשם של חנניה מישאל ועזריה הוסרה החרפה הזאת מישראל, ולזה באו חז"ל ללמדנו דכשיש חילול השם בפרהסיא, חובת הציבור להפקיע את עצמם מכך, ורמזו זאת בילפותא עדה עדה, דמש"כ אצל קרח ה'הבדלו מתוך העדה הזאת, נוגע ג"כ למש"כ אצל המרגלים עד מתי לעדה הרעה הזאת.

ויש ליישב לפי"ז את הערת האגרות משה יו"ד סי' ע' כיצד ילפי' מעדת המרגלים דמעשה שנעשה בפרהסיא היינו בעשרה, הלא בעי' עשרה מישראל דוקא, ואילו המרגלים כיון שדיברו כלפי מעלה, נעשו מומרים ויצאו מכלל ישראל, והוכיח מזה האגר"מ שמחלל שבת בפרהסיא נקרא גם מי שמחלל השבת בפני עשרה מישראל מחללי שבת, דילפי' מעדת מרגלים שגם עשרה מומרים נחשבים לעשרה מישראל לענין זה, אמנם לפי מש"נ י"ל דהילפותא מהמרגלים היא רק שמנין "עדה" היינו עשרה מישראל, וכשיש עשרה ה' ה' מעשה של פרהסיא דהיינו מעשה של ציבור, והחילול השם לא ה' של כ"א מהמרגלים כלפי שאר חבריו המרגלים שהיו כולם יחדיו עשרה, אך החילול ה' שהי' שם הוא מכיון שהיה לעיני כל הציבור כולו, ולולי שהיו המרגלים מדברים דברי כפירה לעיני כל העדה, לא ה' נחשב לכ"א מהם שעשה מעשה של חילול השם בפרהסיא, מכיון שהיו עמו עשרה מרגלים, הן משום שאינם נחשבים לעשרה מישראל, כי היו מומרים והן משום שבפשטות בעי' עשרה חוץ ממנו.

שער הליון

דין פרהסיא

בסנהדרין (עד): מבואר דאין פרהסיא פחותה מעשרה בני אדם דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל, ודוקא ישראלים דאתיא תוך תוך מדכתיב התם הבדלו מתוך העדה הזאת.

ובמגילה (כג): ילפי' שלכל דבר שבקדושה צריך עשרה מדכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל, ואתיא תוך תוך מדכתיב (בפר' קרח) הבדלו מתוך העדה, ואתיא עדה עדה מדכתיב (בפר' שלח) **עד מתי לעדה הרעה הזאת**, מה להלן עשרה אף כאן עשרה. [ותנן בסנהדרין (ב). מנין לעדה שהיא עשרה, שנאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת יצאו יהושע וכלב].

וכן בכתובות (ז): ילפי' ברכת חתנים בעשרה, מהפס' במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל, ופירש"י על ברכת מקור צריך קהל והיינו עשרה כמו הקהל את העדה (במדבר כ) ואין הקהל בפחות מעדה, ועדה עשרה כדילפינן מעדת מרגלים עד מתי לעדה הרעה יצאו יהושע וכלב.

והקשו לדעת רבי עקיבא בירוש' (סוטה פ"ז ה"ה, ומובא בתוס' סוטה לד.) שהיו כ"ד מרגלים, א"כ אין מקור לעשרה, כיון שהעדה הרעה הם כ"ב אנשים. ותל' החת"ס (ס"פ בשלח, תו"מ ד"ה והיותר) דלפי ר"ע המקור לעשרה כמ"ד בירוש' דילפי' מאחי יוסף.

ובגלינוני הש"ס בירוש' (ברכות זג, תי' דכיון שבכתוב הוזכרו רק י"ב, ודאי דמאי דכתיב "לעדה הרעה הזאת" מוסב על מה שמפרש ולא על הריבוי. ובס' יש סדר למשנה (מגילה פ"ד מ"ג ד"ה ודע) תל' דגם לר"ע שהיו כ"ד, מ"מ מוציאי דבת הארץ היו רק אלו שנקבו בשמות, והשאר אע"ג שלקחו מהפירות מ"מ לא התכוונו לרעה.

קידוש השם וחילול השם בפרהסיא

איתא בתו"כ (ט,ד) יכול ביחודי ת"ל "בתוך בני ישראל" המרובים. [מובא בקיצור ברש"י]. והרמב"ם [בסה"מ] גרס גם בהמשך התו"כ על מנת כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים, על מנת שתקדשו שמי **ברבים**.

ועל רש"י בדרשת הגמ' (סנהדרין עד.) מהפס' לא תחללו את שם קדשי ונקדשתי. שכי', "בפרהסיא איכא חלול השם וצריך לקדש את השם, וזהו ונקדשתי שמוסר נפשו על אהבת יוצרו".

אכן כל זה לגבי החיוב למסור נפש כדי למנוע חילול השם, שהוא רק בפרהסיא. אך עצם הלאו דחילול השם הוא גם ביחודי כמ"ש הרמב"ם (ל"ת סג) שבמקום שהדין יהרג ואי", "אם עבר ולא נהרג כבר חלל את השם ועבר על לאו זה. ואם היה זה ברבים כלומר בי' מישראל, כבר חלל את השם ברבים, ועובר אל אמרו ית' ולא תחללו את שם קדשי, וחסאו גדול מאד אבל אינו לוקה מפני שהוא אנוס...".

וצ"ב מהכ"ת לחלק את הלאו, ונראה מזה דגדר האיסור אינו על המעשה הפרטי, [וגם לא נאמר בעצם המצוה דהיא מסי"ג]. אלא הוא לאו כללי על חילול, וקיומו תלוי לפי תנאי הענין דאם הוא ברבים ה"ז חילול השם גדול וממילא מחוייבים למסור נפש, ואם הוא בצניעא שהחילול פחות גדול, בזה אין חיוב למסור נפש שלא יתחלל, אבל עצם הלאו הוא שווה בשניהם.

גדר פרהסיא

במה שנפסק ביו"ד (סי' קנז) שבג' עבירות אם הוא בפרהסיא דהיינו בפני עשרה מישראל חייב ליהרג ולא יעבור. כתב הש"ך (סק"ד) דא"צ שהרבים יראו אותו אלא סגי **שיודעים** מזה, כדמוכח מק' הגמ' דאסתר פרהסיא הוי, והרי לא היה בפניהם אלא שידעו מכך. [ובמאמר"כ ל' שכן דעת הר"ן והמאירי בסנהדרין].

וכבר מפורש כך בתשב"ץ (ח"א קנח) וז"ל דכיון שהדבר ידוע לעשרה מישראל שהוא דן אוהבו ושונאו אע"פ שלא נעשה האיסור בפניהם הוי פרהסיא, והראי' מדאמר' התם (שם) והא אסתר פרהסיא הוא בודאי שאין אותו רשע בא עליה בפרהסיא ומקרא מלא הוא דבר הכתוב בערב היא באה ובבקר היא שבה. וכ"ה בתשו' הרדב"ז (ח"ד צב) "פי' בפרהסיא כגון ידיעי י' מישראל בדבר אע"ג דלא הוו בשעת מעשה מדפרכינן בבמרא והא אסתר פרהסיא הואיל והא לא הוו י' בשעת מעשה אלא משום ידיעי לה למלתא קרי לה פרהסיא וזה ברור".

וכע"ז כ' השל"ה (שער האותיות א יט) דא"צ שיהיה במעמד עשרה הרואים, אלא אפי' במקום סתר אלא שהדבר **מפורסם** לעשרה נקרא בתוך בני ישראל. ובבנין ציון (סי' סד) דן לגבי פרהסיא אם דוקא כשהם ביחד או גם **בזה אחר זה**, וכ' שלפי"ד הש"ך שידיעה בלבד מספיקה כדי להקרא פרהסיא, ודאי שנקרא ג"כ כשנעשה העבירה בפני עשרה מישראל בזה אחר זה, דהא עכ"פ יודעים הם. אולם הק' על הש"ך דכיון דילפינן מונקדשתי בתוך בני ישראל היאך יספיק ידיעה מעשרה בלבד, דמשמע דבעינן שיעשה העבירה דוקא בתוך עדה קדושה ובפניהם. [ועל ראיית הש"ך מאסתר, כ' דסגי במה שנלקחה

לאשה בפרהסיא, וכשם שעדי ביאה הם על היחוד ולא על המעשה]. ולכן מסיק דדוקא בפני עשרה ביחד.

נגדר פרהסיא לענין יהרג ואל יעבור

הרב יעקב הילדסהיים

איתא בפסחים (דף גג ע"ב), עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו [עצמן] על קדושת השם לכבשן האש, נשאו ק"ו בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו ובאו [ועלו] בביתך [וגו'] ובתנורך ובמשארותיך. אימתי משארות מצויות אצל תנור, הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם עאכו"כ, עכ"ל. ופירש"י (ד"ה מה ראו) שלא דרשו וחי בהם ולא שימות בהם. עכ"ל. והק' התוס' (שם ד"ה מה, וכן מהר"ם חלאוה ועוד ראשונים), וקשה דהא בפרהסיא הוה ומסקינן בסנהדרין (עד ע"א) דלכו"ע בפרהסיא חייב למסור עצמו אפילו אמצוה קלה. ומפר"ת דצלם זה שעשה נבוכדנצר לאו ע"ז הוה אלא אינדרטא שעשה לכבוד עצמו ולכן קאמר מה ראו וכו', עכ"ל.

והנה המהרש"א יישב את פרש"י, שדין פרהסיא אמור רק כאשר יש עשרה מישראל שרואים אותו, דכתיב ונקדשתי בתוך בני', אבל בבקעת דורא לא היו עשרה מישראל ולכן לא היה לזה דין פרהסיא. עכ"ד.

עפ"ז נלע"ד שיסוד מחלוקת הראשונים בזה תלוי בגדר פרהסיא בענין זה. התוס' ושאר הראשונים ס"ל שאע"פ שהעבירה נעשית במקום שאין שם עשרה מישראל, מ"מ כיון שהדבר עתיד להתפרסם בקרב ישראל, יש לו דין פרהסיא, וכך היה במקרה של חמו"ו. והכי איתא בגמ' סנהדרין (עד ע"ב) דמק' הגמ' והא אסתר בפרהסיא הוי. והקשו הראשונים, הרי לא היו שם עשרה שראו את מעשה האיסור, ואמאי קרי ליה פרהסיא, וביארו הר"ן והמאירי ועוד ראשונים, שכיון שאנשי שושן הבירה ידעו מזה יש לזה דין פרהסיא אע"פ שלא ראו. ועפ"ז פסק הש"ך (יו"ד סי' קנ"ז סק"ד) שמש"כ השו"ע, ואם הוא בפרהסיא דהיינו בפני עשרה מישראל חייב ליהרג ולא יעבור, שאין ר"ל בפניהם ממש אלא שיודעים מהעבירה, עכ"ד.

ואילו רש"י ס"ל שדין פרהסיא לענין יהרג ואל יעבור, אמור רק אם הציבור יודע על העבירה ממש באותו זמן שהיא נעשית, אבל אם הציבור יידע רק אח"כ אין לזה דין פרהסיא. הטעם לכך כיון שאם אדם עובר עבירה ויודע שבאותו זמן הציבור יודע ממעשהו הרע והמכוער ואעפ"כ לא נרתע מכך, הרי יש בזה מרד גדול יותר וכן חילול ה' גדול יותר מאשר אם הדבר יודע רק לאחר זמן, שהגם שהמעשה חמור אבל אין בזה עזות פנים כמו בקודם. לכן במקרה של חמו"ו, כיון שבשעה שציצו עליהם שהשתחוות לצלם לא היו שם עשרה מישראל אלא רק הדבר היה עתיד להודוע, סובר רש"י

שלא היה לזה דין פרהסיא, ולכן שאלה הגמ' מדוע הם מסרו עצמם למיתה כאשר אין הדין מחייבם בכך.

« המשך מעמ' 2: »

לפדות היסורים בממון, אולם דעת הרב מנחת יהודה להגר"י פתייא עמ' קכט' שא"א לפדותו בממון, משום דס"ל דבעינן שירגיש היסוריים בפועל. ומה שחידש רבינו האר"י מספר תעניות וצומות על כל עבירה ועבירה, הוא ידע כ"ז בבירור על פי מה שראה וקיבל ברוח הקודש. וכמו כן שמעתי מת"ח מלפני ארבעים שנה שלמדו בכולל לומז'א בפ"ת, שכך היה מקובל בבית מדרשו של מרן החפץ חיים שהכפרה לחילול ה' הוא לקדש ה' וממילא אם חילל ה' בפרהסיא, צריך לזכות את הרבים ברוב עם ובפרהסיא.

ואין ספק שהעולם אינו הפקר, וכל מה שעוברים הבעלי תשובה וכן כל אותם אברכים שלא גומרים החודש וחיים חיי דוחק וצער וייסורים וכן כל אותם יהודים הסובלים מכל מיני מחלות חמורות וכל אלו הסובלים ייסורים בגופם או מכל מחלות נפש וחרדות, אין ספק שזה מכפר כפרה גמורה, ושמעתי ממור"ה הגר"ש חירי צצוק"ל שהמחלה של דורינו הוא **החובות**, זה רצון השי"ת שלחץ החובות יכפר לנו על הכל, בזכות **התפילה** מעומק הלב. ובזכות **התשובה** היינו וידוי חרטה וקבלה לעתיד, ובזכות **הצדקה** שהוא ממון - מעבירין את רוע הגזירה, וכמו"כ התרופה לכל החולאים בדורינו היא מעלת **הויתור**, דכל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו והוא בדוק ומנוסה, וירבה בתפילה כל יום ויום שתתקבל תשובתו ולא יחזור יותר להכעיס השי"ת, וכמובן שהכל יעשה **בשמחה**, כי בשמחה תצאו, והבא להיטהר מסייעין בידו אמן.

ליכות ולהצלחת התורם שליט"א שיוכה לשפע ברכה הוא והנלווים עליו מתוך בריאות גו"נ לעבודת הבו"ת

דרושים חברותות לזמן קיץ:

טלפון	שעה	מקום	נושא
0533137740	00.00-2.30	גמיש	בית תפילה
0527171075	10.00-11.00	ברכפלד	גמיש
0527180889	10.00-11.00	חשמונאים	גמרא
0504119613	10.00-11.30	תחילת נתיבות המשפט	גמרא
0533142059	11.00-13.00	היכל יצחק	גמ' עיון
0548593364	16.00-17.30	אזור בית אבא	גמיש
0548468589	16.00-18.00	נאות שמחה	דף היומי
0527177760	19.15-22.15	גמיש	גמיש
0533159551	22.00 - 20.00	גמיש	לימוד קליל
0527126563	21.00-22.30	ברכפלד	דף הומי
089791487	30..21.00-23	גמיש	שבת בעיון קל
0527665995	7.30-10.30	גמיש	קנין הלכה
0548456965	7.30-8.30 פעם בשבוע	גמיש	גמיש
9743303	7:30 (בוקר)	גמיש	פתוח
0548468589	9.30-10.30	נאות שמחה	חומש\משנה\ג"ך
0548462992	9.30-12.30	מודיעין	גמרא
0527693513	9.30-13.00	גמיש	גמרא
0527188718	אחה"צ	גמיש	דף היומי
0527692923	בוקר או ערב	עדיף ברכפלד	קנין הלכה
089797430	גמיש	אזור אור החיים	ישיבתי
089741548	גמיש	אזור קמ"ח	ש"ס משניות
0527171260	גמיש	כולל בית אבא \ אוה"ח	יומא
0527691051	גמיש	ברכפלד	הל' סת"ם
0527122518	גמיש	גמיש	גמ' נדרים\שבועות
0527638468	גמיש	גמיש	דף היומי
0527693109	גמיש	גמיש	שעור לבעלי בתים
0527689157	גמיש	גמיש	גמרא
0527619839	גמיש	קרית ספר - גמיש	גמ' ברכות
0583241955	כשעה במשך היום	בית תפילה	טוש"ע חזרה
0548420656	לפני הנ"צ רבע שעה	סלבודקה אור החיים	משנה ברורה
0548461687	שבת אחה"צ	נאות הפסגה	טור ב"י הל' שבת

לקביעת חברותא התקשר עכשיו: **0533-15-46-95** והשאר הודעתך

תגובות

גליון תפ"א

במש"כ הרב אביחי שרעבי (בגליון פר' נשא) בענין ביאור וישמור ע"פ התנחומא וכבר אמרו אין משיבין על הדרש, אמנם נדחק כי כפי הנראה אשתמיטיה דברי הבמדבר פר' יא אות ה' ושם מפרשי מהרז"ו ורד"ל וענף יוסף הבינו כדבר פשוט שמדובר במצוות צדקה שהיא שמירת העושר ע"ש, ובכלל כל הברכות בתורה נועדו כאמצעי להשגת ברוחניות כדבריו המפורשים בלשונו הזהב של רבינו הרמב"ם בפ"ט מהל' תשובה ע"י"ש ואכמ"ל.

הרב צפניה ערוסי הלוי

הרב רפאל שפירא הביא דברי הבי"ב בדעת הטור שהמקרא צריך לכיון לכל חזרת התפילה אף שהש"ץ מסיים ברכת שים שלום, ומזה הוכיח שהקהל צריכים לשמוע גם דברי המקרא שהוא חלק מחזרת הש"ץ, ויש לברר כוונת הבי"ב, האם רק המקרא צריך לכיון לכל חזרת הש"ץ ולא כל הצבור, ולמה הוא חמור יותר, ואולי כוונתו כשהמקרא הוא מבחוץ וכבר שמע חזרת הש"ץ, או שעליו יש חיוב יותר וכמו מי שצריך לצאת מן הש"ץ, ועכ"פ מבורר כאן שהצבור קל יותר ממנו, וא"כ איך מוכרח שהצבור צריכים לשמוע פסוקי שמקרא, ולמה לא די בפסוקים ששומעים מן הכהנים, ועוד שברכת שים שלום יכול להתקיים גם ללא ברכת כהנים, משא"כ פסוקים של ברכת כהנים אם אנו רוצים שיחשב מן התפילה מוכרח הוא לצירוף של כל התפילה, ולכן צריך המקרא לכיון לה, וגם אם המקרא אומרם בקול יכולים הצבור להתבלבל, והרי העיקר הברכה הוא מן הכהנים, ולכן יותר נכון שלא יקראו בקול כמו הכהנים.

במה שביאר **הרב רפאל בונהיק** שיכולים להקרות רק שם ה' בפני עצמו בתחילה, יש לשאול למה צריך אחד מן הקהל לחזור ולהקרות, הרי אינו מעבך ועיקר "אמור להם" היינו שיאמרו להם לעלות, ולכן באופן זה שהש"ץ כבר אמר ה' והם לא שמעו יברכו בפני עצמם, והרי לפעמים יש שהש"ץ חושב שיש רק כהן אחד וגם הכהן מתחיל לברך בפני עצמו ואח"כ מבחינים שיש עוד כהן ומתחיל ג"כ לברך, וזה יותר חמור שנמצא שלא קראו להם "כהנים", ואם מפני דברי הרבינו בחיי שיש להקרות גם בלי טעות הרי הוא על דרך סוד. והא דס"ל להש"ע שהש"ץ מתחיל להקרות מתיבת ה' בלי "יברכך" צריך לומר שתיבת הראשונה יוצא מן הכהנים ע"י שמיעה, ובדיעבד אפשר לצרפם, והא דס"ל להרמ"א שכתב "יברכך" מקריא הש"ץ הוא גם לשיטתו שהש"ץ אומר אלקינו ומסיים עם קדושיך כאמור ולכן מתחיל גם יברכך.

הרב דוד כהן כתב לבאר שהנשים מברכות ברכות התורה בצירוף דברי המג"א והגר"א, אבל ודאי דהגר"א חולק על טעמו של המג"א שהם מברכות על הדינים שלהם דהרי מפורש ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם ועוד איך יאמרו ונתן לנו, ומ"מ יש להקשות הרי כתיב כה תאמר לבית יעקב והיינו אף שאין להם מצוות לימוד התורה מ"מ קבלו דינים.

הרב דוד אריה שלינגר

גליון תפ"ב

במה שכתב **הרב שמואל לאבנשטיין** שמלבד דין שמירה בלילה שהיא קיום מצות שמירת המקדש [שאגב, היא שיטת כל הראשונים, ורק המפרש בתמיד נקט שיש מצוה ביום] יש גם דין שמירה ביום שעומדים במקום השערות וכ' מסבא דהטעם הוא כדי להזהיר את הזרים והטמאים מלקדש, וכמש"כ רש"י בפר' קרח וילוו עליך וישרתוך - להזהיר גם את הזרים מלקרב אליהם, וישרתוך בשמירת השערות. ויש להעיר שענין זה הוא טעם לעיקר מצות שמירת המקדש, שכן כתב בחי' הגר"א (עמ"ס תמיד) כ' דהאי שמירה מפורש בסדר קרח משום שלא יכנס זר לתוכו. [והובא בגליון הנ"ל ע"י הרב יצחק שנין]. וכ"כ בעזרת כהנים (עמ"ס מדות) שהוא כדי לשמור שלא יכנסו טמאים אל הקדש וזרים לא יעברו את גבולם. [ועי' בחזקוני בפר' במדבר, עה"פ (אג), "וסביב למשכן יחנו" - מארבע רוחותיו בחנותך, להזהיר ולשמור שלא יקרב זר אליו]. ויסוד הענין נתבאר במדרש במדבר"פ פ"ג, יב על הפס' (ג, לח) "שומרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל והזר הקרב יומת", - היו שומרים שלא יכנסו שם ישראל.

הרב ש. ציון

הרב **רפאל שפירא** נקט כדבר פשוט ש"בזמן הזה מצות הלויים הוא נטילת ידיים לכהנים למצות ברכת כהנים". והוא דבר שאין לו מקור, וגם אין בזה הבנה שהרי מצות הלויים היא מובדלים לעבודת המקדש ומה ענין יש בזה לברכת כהנים שאינה שייכת לעבודת המקדש. אכן קצת מקור מצאנו בספר "זכר למקדש" להגאון האדר"ת, שכתב שהמנהג שהלויים נוטלים ידי כהנים לנשיאת כפים, הוא זכר **למקדש**, שהיו הלויים נתונים לעבוד את עבודת הכהנים. [ועוד כ' דהעיקר שיהיה זכר לעבודתם במקדש דזולת זה לא מצאנו זכרון ללויים במעשה]. אבל ודאי שאינה בגדר "מצות הלויים".

הרב א. י. מאיר

לתרומות בכרטיס אשראי במכשיר "נדרים פלוס"

בספריית בית יוסף וכן בכל המכשירים בתפריט קופות נוספות: עומקא דפרשה או בטלפון: 03-76-3-0585 "נדרים פון" שלוחה 74 [ע"ד]

נושאי הגליונות הקרובים בס"ד

קרח - עונש קרח ועדתו
חוקת [גליון העשור] - כתיבת חידו"ת
בלק - הליכה למצוה

ד"ת [עד 700 מילים] יתקבלו בצירוף שם מלא וטל' בדוא"ל: a740700@gmail.com עד יום שלישי בלילה בכתי', עד יום א' בתיבת שעי" אוצה"ס בית יוסף, בצירוף הוצ' הקלדה [10 ש' לעמוד]

להנצחות ופרסום בגליון: 052-7678393

לקבלת הגליון בדוא"ל בקביעות בכל ערש"ק, יש לשלוח בקשה לכתובת: a740700@gmail.com

הקופה שגדולי הדור סומכים וממליצים עליה תורמים לעניי העיר ורואים ישועות

